

Milla Olkkonen

Sodan glooria suuresta isänmaallisesta sodasta Ukrainaan – Militarismi ja sotilaallinen voima Venäjän presidentinhallinnon virallisissa valokuviissa

ABSTRAKTI / ABSTRACT

Tämä artikkeli käsittelee militarismin ja sotilaallisen voiman esittämistä Venäjän presidentinhallinnon virallisissa valokuviissa laajamittaisen hyökkäyssodan alusta helmikuussa 2022 vuoden 2025 voitonpäivään. Hyökkäyssodan ajalta nousevia teemoja kontekstualisoi presidentinhallinnon aiempi militarismin ja sotilaallisen voiman esittäminen sivustolla "Putin. 20 Years". Artikkelin puitteissa militarismilla viitataan sen kulttuurisiin ilmentymiin, kuten sotahistorian glorifointiin, "sotilaallisen voiman" taas viitattaessa tapoihin, joilla hallinto esittelee omaa sotilaallista kyvykkyyttään. Presidentinhallinto on perinteisesti keskittynyt erityisesti historian korostamiseen "muistamisen" teeman kautta. Historian muistamiseen liittyy vahvasti uhrauksen ja kärsimyksen glorifointi. Samanlainen glorifointi voidaan nähdä nyt laajamittaisen hyökkäyssodan kontekstissa. Sotilaallinen voima on esiintynyt presidentinhallinnon materiaaleissa erilaisin voimannäytöin. Aiemmin näiden voidaan katsoa suuntautuneen tulevaisuuteen esitellen Venäjän potentiaalia. Hyökkäyssodan kontekstissa Venäjän kyvykkyyttä on edelleen keskiössä, tosin enää kysymys ei ole potentiaalista vaan sotateollisuuden resilienssistä.

This article discusses the ways in which militarism and military power are depicted in official photographs of Presidential Administration of the Russian Federation from the start of the full-scale invasion of Ukraine in February 2022 to Victory Day 2025. The themes that come up are contextualized by the Presidential Administration's previous depiction of militarism and military power on the website "Putin. 20 Years". In this article, militarism refers to its cultural manifestations, while 'military power' refers to the ways in which the Administration presents its own capabilities. The Presidential Administration has traditionally focused on emphasizing history through the theme of 'remembrance'. Remembrance is associated with the glorification of sacrifice and suffering. A similar glorification can now be seen in the context of the full-scale war. Military power has appeared in the materials of the presidential administration in various shows of force. Previously, these shows of force were more future-oriented and focused on Russia's potential. Now, in the context of the war in Ukraine, Rus-

sia's capabilities are still at the center, although the question is no longer about potential but about the resilience of Russia's military industry.

Venäjä, Ukrainan sota, Venäjän presidentinhallinto, militarismi, kuvatutkimus

Milla Olkkonen, tutkija, Maanpuolustuskorkeakoulu, milla.olkkonen@mpkk.fi

Hallinto kuvan takana

Venäjä aloitti laajamittaisen maahyökkäyksen Ukrainaun helmikuussa 2022. Tämän seurauksena vuosia kestänyt sijaistaistelijoiden ja epäsuoran toiminnan värittämä konflikti laajeni suoraksi hyökkäyssodaksi.¹ Vaikka tämä ei ollut ensimmäinen kerta, kun Venäjä tarttui aseisiin, hyökkäys Ukrainaun teki viimeistään selväksi, ettei presidentti Vladimir Putin pelkää käyttää sotaa vallan välineenä. Ukrainan sota saattaa hyvinkin olla se konflikti, josta Putinin presidenttiys tullaan muistamaan. Sota on vähintäänkin sementoinut Putinin vallankäytön kuvaksi militarismin ja sotilaallisen voiman. Nämä ilmiöt eivät kuitenkaan tulleet Venäjälle helmikuussa 2022, vaan ne ovat olleet osa Putinin neljännesvuosisataista valtaa jo pitkään.²

Tämä artikkeli käsittelee militarismia ja sotilaallista voimaa Putinin ajan Venäjällä hallinnon virallisten valokuvien kautta. Artikkelit tarkastelee, minkälaisista tematiikkaa kuvissa esiintyy militarismin ja sotilaallisen voiman kattokäsitteiden alla. Tarkastelu asettaa teemat osaksi Venäjän hallinnon pidempiaikaista kuvien kautta tehtyä julkisuuskuvan rakentamista. Visuaalisuus on merkittävä osa Putinin presidenttiyttä ja hänen julkisuuskuvastaan onkin vuosien aikana tullut pitkälti koko Venäjän julkisuuskuva. Vaikka valokuvien käyttäminen valtionjohdon toimesta ei ole uniikkia, on Putinin tapauksessa imago rakennettu poikkeuksellisen vahvasti juuri visuaaliselle materiaalille. Esimerkiksi paidattomat kuvat Putinista hevosen selässä ovat levinneet laajasti ja Putinin kuvaa on käytetty aktiivisesti myös erilaisissa kulttuurituotoksissa. Presidentin kuvasta onkin tullut ikoninen itsessään.³ Tämän lisäksi Venäjän henkilöiminen juuri Putiniin vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta imagonrakennuksen systemaattisuudesta päätellen. Kuvilla on myös paljon tunnevoimaa, mikä tekee niiden käytöstä kiinnostavaa erityisesti sodan kontekstissa.⁴

Artikkelin materiaalina ovat presidentinhallinnon julkaisemat valokuvat vuosilta 2022–2025. Näitä kuvia kontekstualisoivat kuvat vuosilta 1999–2019. Hallinnon virallisen narratiivin tarkastelu paljastaa, mihin Putinin regiimi haluaa ihmisten keskittyvän. Kuvatutkimuksen keinoin pyritäänkin lähestymään kuvien tuottajien – tässä tapauksessa Putinin hallinnon – maailmankuvaa koskien valittua teemaa. Artikkelin alkuosa perustuu vuonna 2025 valmistuneen pro gradu -tutkielmani havaintoihin militarismin ja sotilaallisen voiman esittämisestä Venäjän presidentinhallinnon vuonna 2019 julkaisemalla sivustolla ”Putin. 20 Years”. Artikkelin jälkimmäinen osa taas keskittyy presidentinhallinnon virallisten kotisivujen kuvamateriaaliin aikavälillä 24.2.2022–9.5.2025.⁵

Presidentinhallinnon luoma sivusto ”Putin. 20 Years” julkaistiin vuonna 2019 juhlistamaan Vladimir Putinin kaksikymmenvuotista taivalta vallassa. Tutkimuksen näkökulmasta ”Putin. 20 Years” tarjoaa mielenkiintoisen katsauksen siihen, kuinka presidentinhallinto on halunnut kuvata tapahtumia jälkiviisauden valossa. Hallinnon itsensä luomana juhlasivuston tarkoituksena on muodostaa

halutunlainen narratiivi Putinin Venäjästä.⁶ Pohjimmiltaan molemmat sivustot ovatkin siis julkisuusdiplomatiaa; ne ovat Venäjän hallinnon välineitä levittää sen itsensä haluamaa narratiivia ja tällä tavoin vaikuttaa maailmanlaajuisiin yleisöihin.⁷

Mikä erottaa julkisuusdiplomatian propagandasta? Konseptit ovat pitkälti sama asia, mutta nykyään julkisuusdiplomatialla viitataan läpinäkyvämpiin vaikuttamispyrkimyksiin ja nimensä mukaisesti sillä viitataan valtion toimintaan.⁸ Rinnakkaiset termit ovat syntyneet pitkälti propagandan toisen maailmansodan seurauksena saaneen negatiivisen kaiun takia.⁹ Julkisuusdiplomatiaa sivustoista tekee juuri niiden läpinäkyvyys; tiedämme tarkastelevamme Venäjän hallinnon narratiivia. Julkisuusdiplomatia voi kuitenkin sisältää propagandaa ja erityisesti Putinin juhlasivuston kohdalla herää kysymys sen olemassaolon oikeutuksesta. Historian kuvittaminen hallinnon näkökulmasta on avoimuudesta huolimatta monissa tapauksissa rinnastettavissa propagandaan. Julkisuusdiplomatia on kuitenkin kattokäsite, jonka alle voidaan katsoa kuuluvan kaikkea maakuvatyöstä aina informaatio-operaatioihin.¹⁰

Sivusto ”Putin. 20 Years” sekä presidentinhallinnon kotisivut ovat saatavilla niin venäjäksi kuin englanniksi. Sivustojen tarkoitetut yleisöt ovat siis sekä Venäjän sisällä että ulkopuolella. Putinin juhlasivusto on sisällöltään samanlainen molemmilla kielillä, eli hallinto osoittaa saman kuvaston kotimaisille ja ulkomaisille yleisöille.¹¹ On kuitenkin selvää, että eri yleisöt lukevat samaa materiaalia eri tavoin omista kulttuurisista taustoistaan riippuen. Hallinnon virallisten sivujen sisältö poikkeaa jonkin verran eri kieliversioiden välillä. Tässä artikkelissa kotisivuista on käytetty niiden englanninkielistä versiota, jolloin aineisto on kautta linjan samalle yleisölle suunnattu.

Työn kannalta oleellinen termi on militarismi. Militarismi-käsitteellä on lukuisia selityksiä, mutta tässä artikkelissa se ymmärretään erityisesti seuraavien määrittelyjen kautta. Militarismi nähdään tilanteena, jossa sotilaalliset arvot kuten patriotismi, hierarkkisuus ja kuri ovat määrittäviä arvoja myös siviiliyhteiskunnassa.¹² Laajasti ajateltuna militarismi on myös joukko asenteita ja sosiaalisia käytänteitä, jotka pitävät sotaa ja siihen valmistautumista normaalina ja jopa toivottavana sosiaalisena toimintana.¹³ Joissain tapauksissa militarismin voidaan katsoa olevan osa valtion ideologiaa. Venäjän tapauksessa on eräviä mielipiteitä siitä, onko maalla virallista ideologiaa vai ei.¹⁴ On kuitenkin selvää, että militarismi on osa Putinin vallankäyttöä, vaikka virallista ideologiaa ei olisikaan.¹⁵ Venäjän hallinto on nostanut sotilaallisen kyvykkyyden miltei valtion tärkeimmäksi ominaisuudeksi, mutta samalla hallinto on pyrkinyt esittämään kasvavan militarismin jonain, johon ulkopuoliset voimat ovat sen pakottaneet.¹⁶

Venäläistä militarismia käsittelevässä tutkimuksessa esiintyy usein ajatus siitä, että militarismi olisi lähtöisin yksin Putinista. Tämä näkemys ei kuitenkaan ole universaali ja on selvää, että hallinnon toiminta perustuu pitkään historiaan ja jotkin arvoista voivat yhtä lailla nousta yhteiskunnasta. Käsiteltävän aineiston ollessa hallinnon tuottamaa, tarkastelu keskittyy militarismiin hallinnon ohjaamana. Olipa militarismi lähtöisin Putinista tai osa suurempaa ideologiaa, voidaan todeta, että militarismi ja voimankäytön ihannointi värittävät sitä, kuinka Venäjän hallinto näkee ympäröivän maailman ja näin ne vaikuttavat hallinnon päätöksentekoon.¹⁷

”Sotilaallinen voima” on eroteltu militarismista, vaikka sotilaallisen kyvykkyyden esittelyn voitaisiin katsoa olevan osa militarismia. Militarismi on kuitenkin artikkelissa enemmän kulttuurista, kun taas sotilaallisella voimalla viitataan hallinnon sotilaallisen voiman representaatioihin, joita se esittää ulospäin. Ei ole yllättävää, että Venäjän hallinnon tuottama materiaali sisältää kaluston ja sotilaallisen kyvykkyyden esittelyä. Valtiot pyrkivät kommunikoimaan sotilaallista kyvykkyyttään sekä sen luoman pelotteen takia että vahvistaakseen asemaansa niin kansainvälisissä suhteissa kuin oman kansansa parissa.¹⁸ Artikkelin aineiston ollessa suunnattu eritoten ulkomaisille yleisöille, voidaan sotilaallisen voiman esittäminen nähdä erityisesti pelotteen rakentamisena. Kuvan voi katsoa esittävän sotilaallista voimaa, mikäli se sisältää kaluston, sotilastukikohtien, joukkojen tai jopa operaatioiden esittelyä.

Erinäiset sotilasparaatit tosin edustavat sekä sotilaallista voimaa että kulttuurillista militarismia. Esimerkiksi voitonpäivän sotilasparaati liittyy erityisen vahvasti militarismiin suuren isänmaallisen sodan ollessa Venäjän sotahistorian glorifioinnin kulmakiviä. Samalla paraati kuitenkin esittelee Venäjän tämänhetkistä kyvykkyyttä.

Militarismi ja sotilaallinen voima eroavat toisistaan siinä mielessä, että toinen on pikemminkin olomuoto toisen ollessa aktiivista toimintaa. Kuvissa esiintyvä militarismi on jotain, minkä voimme havaita hallinnon narratiivista, kun taas sotilaallinen voima on jotain, mitä presidentinhallinto haluaa aktiivisesti esitellä. Jakoa militarismin ja sotilaallisen voiman välillä perustelee myös se, että nyky-Venäjä on käynyt useamman aseellisen konfliktin ja on tälläkin hetkellä sodassa. Sotilaallisen voiman representaatiot eivät siis ole vain yhteiskunnallisten asenteiden heijastumia, vaan konkreettisia viestejä niin Venäjän kumppaneille kuin vihollisille.¹⁹

Metodologinen lähestymistapa perustuu dokumentaariseen metodiin ja erityisesti Heike Kanterin tulkintaan siitä.²⁰ Pro gradussani metodologia oli synteesi dokumentaarisesta metodista ja PWD-mallin sarjallis-ikonografisesta muunnelmasta.²¹ Tässä artikkelissa hyökkäyssodan ajan materiaalin analysointiin sovelletaan puhtaammin dokumentaarista metodologiaa. Dokumentaarisen metodin ideana on ymmärtää kuvien tuottajien maailmankuvaa. Kuvien tuottajilla viitataan sekä kuvissa esiintyviin ihmisiin että kuvan ottamiseen ja editorialisiin valintoihin osallistuneisiin.²² Kuvien tulkinnalla ei voida lukea ajatuksia, mutta sillä voidaan saada käsitys kuvan tekijöiden sisäisistä asenteista sekä jossain määrin myös motiiveista.²³ Materiaalissa osa kuvista ei ole presidentinhallinnon omien kuvaajien ottamia, vaan peräisin eri uutistoimituksilta. Niitä on kuitenkin päätetty käyttää hallinnon sivuilla, joten niiden voidaan katsoa edustavan hallinnon näkemyksiä. Materiaalin ollessa julkisuusdiplomatiaa, eli tietoista ja tarkoituksellista halutun narratiivin levittämistä, kuvien tekijöiden maailmankuvasta voisi puhua pikemminkin julkisuuskuvana. Asenteiden heijastuminen ei ole passiivista vaan hallinnon aktiivista toimintaa.

Artikkelissa analysoitavat kuvat ovat kuvakaappauksia Venäjän presidentinhallinnon sivuilta.²⁴ Materiaali on valikoitu selaamalla ”Videos and Photos” välilehden ”Photos” kansioita ja poimimalla sieltä militarismiin ja sotilaalliseen voimaan liittyvää sisältöä. Ajallisesti materiaali on rajattu alkamaan Venäjän laajamittaisen hyökkäyssodan alkamisesta voitonpäivään 2025 eli materiaali on aikaväliltä 24.2.2022–9.5.2025. Aikarajaus perustuu siihen, että on mielenkiintoista nähdä miten militarismia ja sotilaallista voimaa esitetään juuri hyökkäyssodan kontekstissa. Materiaalin päättymispäiväksi valikoitui vuoden 2025 voitonpäivä, joka oli suuren isänmaallisen sodan päättymisen 80. vuosipäivä.

Militarismiin tai sotilaalliseen voimaan liittyviä kuvia on materiaalissa välillä 24.2.2022–9.5.2025 yhteensä 665. Aineistosta voidaan erottaa yhteensä kuusi sisällöllistä ryhmää, tosin näitä ryhmiä voidaan jakaa edelleen pienempiin ryhmiin. Merkittävin näistä ryhmistä on ”juhlapäivät”, joka sisältää n. 400 kuvaa. Seuraavaksi suurin ryhmä on sotatoteellisuutta ja kalustoa kuvaava ryhmä, johon lukeutuu reilut 100 kuvaa, näin ollen juhlapäivät ovat huomattavan suuri temaattinen ryhmä muihin verrattuna. Se, että juhlapäivien ryhmä on ylivoimaisesti suurin, perustuu juhlien toistuvuuteen sekä erityisesti paraatien suureen mittakaavaan, jolloin kuviakin on enemmän. Hyökkäyssodan aikainen aineisto on suurempi kuin samoja teemoja edustava aineisto sivustolla ”Putin. 20 Years”. Tämä perustuu pitkälti sivustojen erilaiseen luonteeseen. ”Putin. 20 Years” on kuvakollaasi, jolloin yksittäisestä tapahtumasta ei ole yhtä monta kuvaa kuin lähes reaaliajassa tapahtumista raportoivilla kotisivuilla.

Militarismin ja sotilaallisen voiman kuvasto Putinin Venäjällä 1999–2019

Sivusto ”Putin. 20 Years” kuvaa Putinin ajan Venäjää monella eri tapaa. Militarismiin ja sotilaalliseen voimaan liittyvä kuvasto on sivustolla merkittävässä roolissa vaikkakaan ei pääosassa. Kuvasto kulkee sivustolla läpi sen koko pituuden viitaten siihen, että se on ollut pysyvä osa Putinin ja hänen Venäjänsä julkisuuskuva. Sivuston kaikkiaan n. 2 700 kuvasta n. 400 kuvasta löytyy militarismiin tai sotilaallisen voiman esittämisen teemoja.²⁵ ”Putin. 20 Years” ei ole tietosanakirjamainen luettelo Putinin vallassaolon ajalta, vaan se on kokoelma merkittäviä hetkiä. Lähestymällä sivustoa juuri militarismiin ja sotilaallisen voiman näkökulmasta pyritään ymmärtämään, miten hallinto haluaa kuvata näitä asioita. Pääteemat, jotka sivustolla nousevat esille ovat: Putin voimamies-hahmona, armeija osana yhteiskuntaa, sotahistorian muistaminen, terrorismi, sotilaallinen kyvykkyys, voimannäytöt ja Syyrian sisällissota. Erityisesti sotahistorian muistaminen ja voimannäytöt ovat suurempia teemoja, joihin lukeutuu esimerkiksi erilaiset merkkipäivät ja veteraanit sekä tukikohdat, sotateollisuus ja sotaharjoitukset. Nämä kaksi pääteemaa ovatkin merkittävimmät tavat, joilla presidentinhallinto kuvaa militarismia ja sotilaallista voimaa Putinin Venäjällä.²⁶

Historian muistaminen

Venäjän kansallinen itseymmärrys perustuu pitkälti ajatukselle siitä suurvaltana. Suurvaltaidentiteetti taas perustuu pitkään ja voitokkaaseen sotahistoriaan, erityisesti toisessa maailmansodassa. Maan näkemyksessä Neuvostoliiton voitto Saksasta pelasti maailman fasismilta ja näin ollen Venäjällä on moraalinen oikeus toimia maailmanjärjestyksen valvojana. Suuri voitto luo perusteet suurelle Venäjälle.²⁷ Suuri isänmaallinen sota, eli Neuvostoliiton taistelu natsseja vastaan toisessa maailmansodassa, valikoitui kansaa yhdistäväksi voimaksi Putinin noustessa valtaan ja vuosien aikana siitä on tullut Venäjän kansallisen kertomuksen kulmakiviä.²⁸ Sota toimii täydellisenä moraalikertomuksena, sillä siihen kuuluu kärsimys, mutta myös jälleenrakennus. Suuri isänmaallinen sota on myös osaltaan ikoninen ja koko kansa ymmärtää sen tärkeyden. Sodan kärsimys ja voiton tuoma kunnia ulottuu näin itse kansakuntaan, jonka kokemalla kärsimyksellä on samanlaista ikonisuutta.²⁹

Menneisyyden muistaminen on merkittävä osa ”Putin. 20 Years” sivustoa. Vaikka sivusto näyttääkin Venäjän sotahistorian pitkän kaanonin kuvaamalla esimerkiksi vuoden 1812 isänmaallisen sodan 200-vuotisjuhlaa, on selvää, että merkittävin muistamisen kohde on suuri isänmaallinen sota.³⁰ Muistaminen tapahtuu erityisesti niin sanotun seremoniallisen suremisen kautta; erilaiset monumentit kuolleille sekä taistelujen vuosipäivät ovat toistuvasti esillä.³¹ Sodassa taistelleiden ja menehtyneiden uhrauksen glorifointi on pitkälti hallinnon ajamaa. Sota on kuitenkin koskettanut valtavaa osaa venäläisistä perheistä ja sodan muistaminen nousee myös itse kansalaisyhteiskunnasta. Hallinto on kuitenkin ottanut hallintaansa organisaation syntyneitä muistamisen tapoja, esimerkiksi ”Kuolematon rykmentti” -marssin, joka on nykyään osa voitonpäivän virallista juhlintaa.³² Tämä on nähty hallinnon pyrkimyksenä monopolisoida sodassa menehtyneiden sureminen.³³ Hallinnon halu kontrolloida suuren isänmaallisen sodan muistoon liittyvää toimintaa kielii sen merkityksestä.

Sotilaallinen kyvykkyys

Putinin tullessa valtaan Venäjän asevoimat oli heikko ja huonosti toimiva organisaatio täynnä systemaattisia ongelmia.³⁴ Niin toinen Tšetšenian sota kuin vuoden 2008 Georgian sota osoittivat Venäjän armeijan heikkouden ja läpi 2000-luvun hallinto kehitti uudistusprojekteja, joilla pyrittiin etenkin armeijan ammattimaistamiseen ja kaluston uudistamiseen.³⁵ Sivustolla onkin usein esillä niin Venäjän sotateollisuus, sen olemassa oleva kalusto, mutta etenkin sen konkreettinen kyvykkyys sodankäyntiin sotaharjoitusten muodossa. Sotilaskalustoa esiintyy sivustolla usein silloinkin, kun tapahtumassa ei ole suoranaisesti kysymys Venäjän sotateollisuudesta. Esimerkiksi sotalaiva voi olla miljöön kuville, vaikka ne näennäisesti käsittelevät jotain muuta kuin kalustoa itsessään.³⁶

Sotilaallisen kyvykkyuden esittämiseen liittyy oleellisesti sotaharjoitukset. ”Putin. 20 Years” sisältää runsaasti kuvamateriaalia sekä Venäjän pääsotaharjoituksista että pienemmän kokoluokan harjoituksista. Sivustolla on esimerkiksi useita kuvia ohjustesteistä, jotka viittaavat maan ydinasekyvykkyuteen.³⁷ Sotaharjoituksien voidaan olettaa tapahtuvan, vaikka niitä ei näytettäisikään. Harjoitusten sisällyttäminen materiaaliin kertoo niiden oleellisuudesta juuri viestinnän näkökulmasta. Sotaharjoituksilla pyritään yleensä viestimään niin omalle kansalle kuin myös ulkomaille maan kyvyistä.³⁸ Venäjä on myös harjoitusten varjolla keskittänyt joukkojaan ennen kuin niitä on käytetty sotilaallisiin operaatioihin, viimeksi Ukrainassa keväällä 2022.³⁹

Sotaharjoitusten arvo on pitkälti siinä, että kuvataan mihin maa tarvittaessa pystyy. Laajamittaisen hyökkäyssodan alkamisen jälkeen Venäjä on osoittanut kyvykkyytään rintamalla ja presidentinhallinnon kuvamateriaaleissa onkin helmikuun 2022 jälkeen vain yksi tapahtuma sotaharjoituksista. Kuvat ovat vuoden 2022 syyskuulta, pääsotaharjoituksesta ”Vostok-2022”. Kuvissa ei kuitenkaan näytetä mitään itse harjoituksista, vaan niissä kuvataan vain presidenttiä, silloista puolustusministeri Sergei Šoigua ja Venäjän pääesikunnan päällikkö Valeri Gerasimovia seuraamassa harjoituksia.⁴⁰ Kuvat eivät pyri näyttämään mihin maa pystyy tai minkälaisessa mittakaavassa. Pyrkimyksenä on pikemminkin näyttää, että Venäjä on kykeneväinen järjestämään sotaharjoituksia, vaikka sillä on samaan aikaan käynnissä sotilaallinen erikoisoperaatio muualla.

Militarismien kuvasto laajamittaisen hyökkäyssodan alkamisen jälkeen

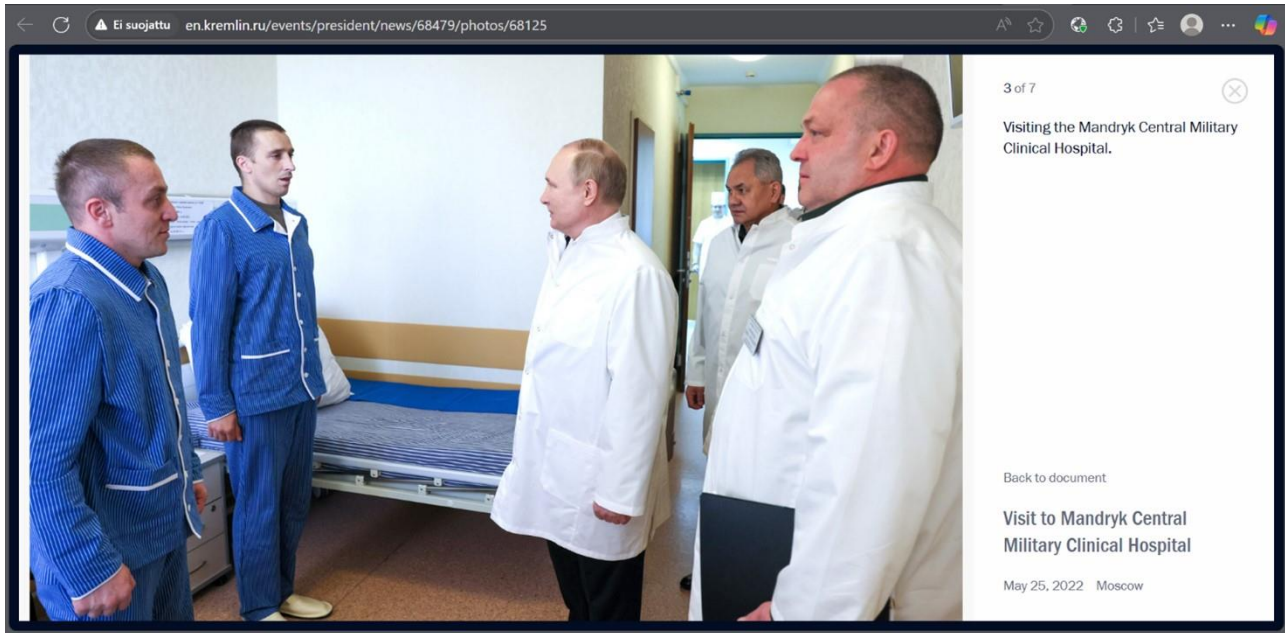
Militarismi ja sotilaallinen voima näyttäytyvät Venäjän presidentinhallinnon materiaaleissa monilta osin muuttumattomana senkin jälkeen, kun hyökkäyssota on alkanut. Presidentinhallinto hyödyntää tiettyjä teemoja vuodesta toiseen ja niiden varaan rakentuukin osittain koko Venäjän valtion julkisuuskuva. Helmikuun 2022 jälkeen näkyvimpänä erona presidentinhallinnon aiempaan materiaaliin on luonnollisesti Venäjän laajamittaisen hyökkäyssodan alkaminen. Sotaan viitataan materiaalissa erikoisoperaationa, joten puhuttaessa nimenomaan presidentinhallinnon materiaalista ja lähteistä tässä artikkelissa käytetään myös sanaa erikoisoperaatio.

Erikoisoperaatio

Materiaalissa erikoisoperaation liittyviä kuvia on n. 100. Erikoisoperaatio ei esiinny presidentinhallinnon sivustolla jatkuvasti, mutta teeman sisälle mahtuu erilaista käsittelyä.

Ensimmäisen kerran sivustolla esitetään kuvamateriaalia juuri erikoisoperaatioon liittyen toukokuussa 2022. Näissä kuvissa presidentti Putin on vierailmassa Mandrykin sotilassairaalaissa

tapaamassa erikoisoperaatioon osallistuneita sotilaita sekä sairaalan henkilökuntaa. Kuvassa 1 presidentti Putin on kuvattu vierailemassa kahden sotilaan luona heidän sairaalahuoneessaan. Kuvassa on yhteensä viisi henkeä: kaksi sotilasta kuvan vasemmalla laidalla, presidentti Putin kuvan keskiössä ja kaksi Putinin seurueeseen kuuluvaa miestä kuvan oikealla. Taaempuna heistä seisoo Sergei Šoigu, Venäjän tuolloinen puolustusministeri, kuvassa etualalla olevaa miestä ei ole nimetty kuvateksteissä, mutta muista tapahtuman kuvista päätellen hän on sairaalan edustaja. Kuvassa 1 sotilaat ovat pukeutuneina sinisävyisiin sairaalavaatteisiin, kun taas Putinilla ja hänen seurueellaan on päällään valkoiset lääkärintakit. Toinen kahdesta sotilaasta vaikuttaa olevan juuri sanomassa jotain Putinin luodessa katseen häneen. Sairaalahuone, jossa tapaaminen tapahtuu, on pelkistetty ja siisti.

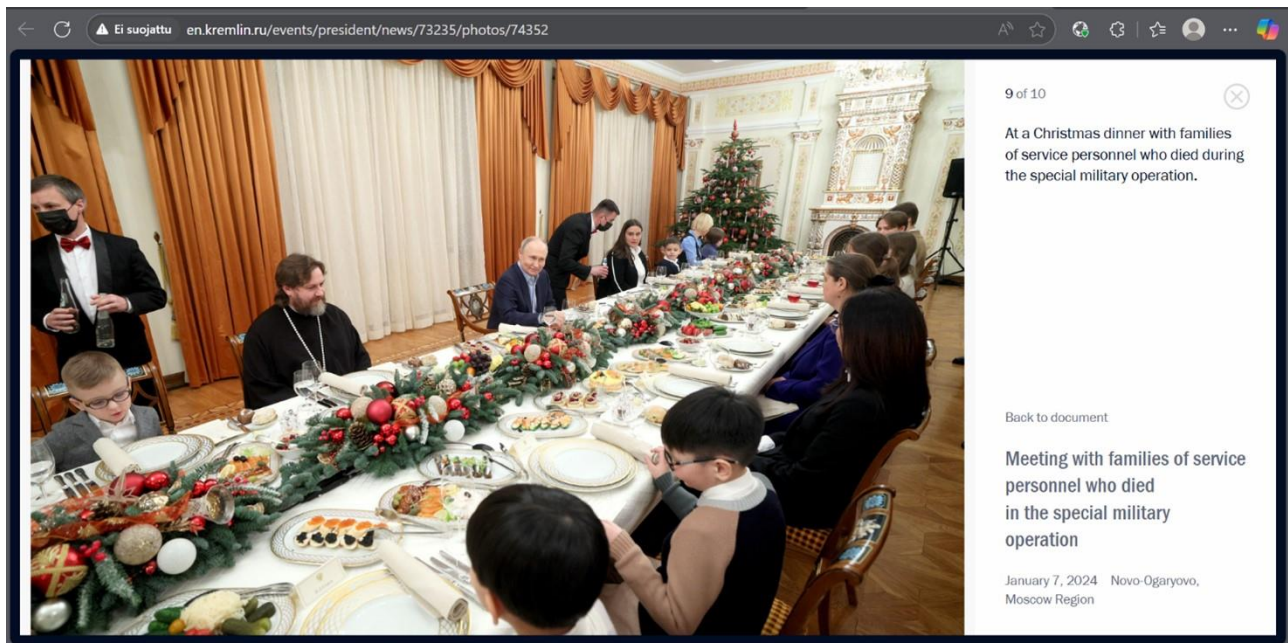
Kuva 1. Visiting the Mandryk Central Military Clinical Hospital. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän, 21.5.2025.

Putin vierailemassa sairaaloissa on kuva-aihe, jota presidentinhallinto on käyttänyt ahkerasti eikä se siis ole tullut kuvastoon vasta laajamittaisen hyökkäyssodan alkamisen jälkeen. ”Putin. 20 Years” sivustolla sairaalavierailut liittyvät Tšetšenian sotaan ja terrorismiin. Juuri terrorismi on tuonut näihin kuviin surullisen sävyn.⁴¹ Kuva 1 ei ole tunnelmaltaan surullinen, vaikka se asettuukin samaan temaattiseen jatkumoon. Kuvan tunnelmaa voisi kutsua jäykäksi ja kliiniseksi. Pedatut pedit ja tyhjat huoneet eivät muistuta tragediasta eikä kuva näin ollen vetoa tunteisiin. Mandrykin sairaalavierailukuvat kiinnittivät huomiota julkaisunsa aikaan ja niitä syytettiin lavastetuiksi. Joidenkin Ukrainan tilannetta ja Venäjän propagandaa seuranneiden mukaan ainakin yksi Putinin tapaamista sotilaista on aiemminkin esiintynyt presidentinhallinnon materiaaleissa; tuolloin tehdastyöläisenä.⁴² Sotilassairaalakuvien lavastaminen kertonee ennen kaikkea niiden oleellisuudesta. Taisteluissa loukkaantuneiden huomioinen on kuulunut Putin-kuvastoon aina. Tällaisiin kuviin voidaan liittää ajatuksia selviytymisestä ja jälleenrakentamisesta, yhteiskunnan resilienssistä tragedian kohdatessa.⁴³ Ukrainan sodan kontekstissa kuvilla on merkitystä juuri resilienssin osoittamisen kannalta.

Putin esiintyy sekä sotaan osallistuneiden että heidän omaistensa kanssa, mikä tuo sodan lähemmäksi itse presidenttiä. Toisaalta nämä tapaamiset tapahtuvat kaukana taisteluista, mikä ylläpitää etäisyyttä presidentin ja sodan välillä. Esimerkiksi tammikuussa 2024 Putin tapasi ensin erikoisoperaatioon osallistuneita sotilaita ja noin viikkoa myöhemmin operaatioissa kaatuneiden läheisiä

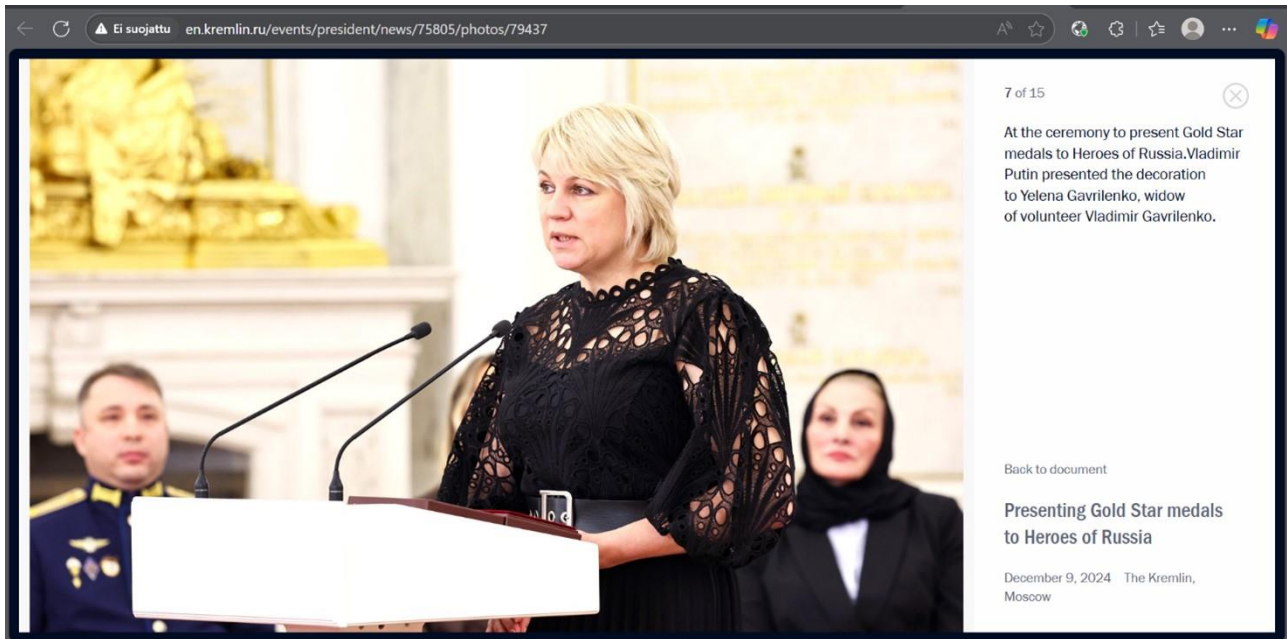
ortodoksisen vanhan joulun kunniaksi. Joulukuussa 2024 presidentti taas palkitsi operaatioon osallistuneita sotilaita Venäjän federaation sankarin mitaleilla. Nämä tilaisuudet vietettiin Kremlissä, mutta toisin kuin seremoniallinen palkitsemistilaisuus ja tapaaminen sotilaiden kanssa, perheiden vierailu sisälsi kotoisia piirteitä.

Kuvassa 2 presidentti Putin, hänen vieraanaan olevat omaiset sekä ortodoksipappi istuvat pitkän illallispöydän ääressä. Pöytä on koristeltu, tarjolla on monia erilaisia ruokia ja kattaus on juhlava. Smokkeihin pukeutuneet tarjoilijat tarjoilevat juomia juhlaselustalle pöydän ympärillä. Putin itse istuu keskellä pöytää ja kuvassa hän näyttää hymyilevän ja kuuntelevan vastapäätä istuvaa naista. Seurue on todennäköisesti juuri istunut pöytään, sillä kaikkien lautaset ovat vielä tyhjänä. Vaikka tilaisuus on virallinen, se muistuttaa myös perinteisesti perheen parissa vietettyä juhlapyhää.

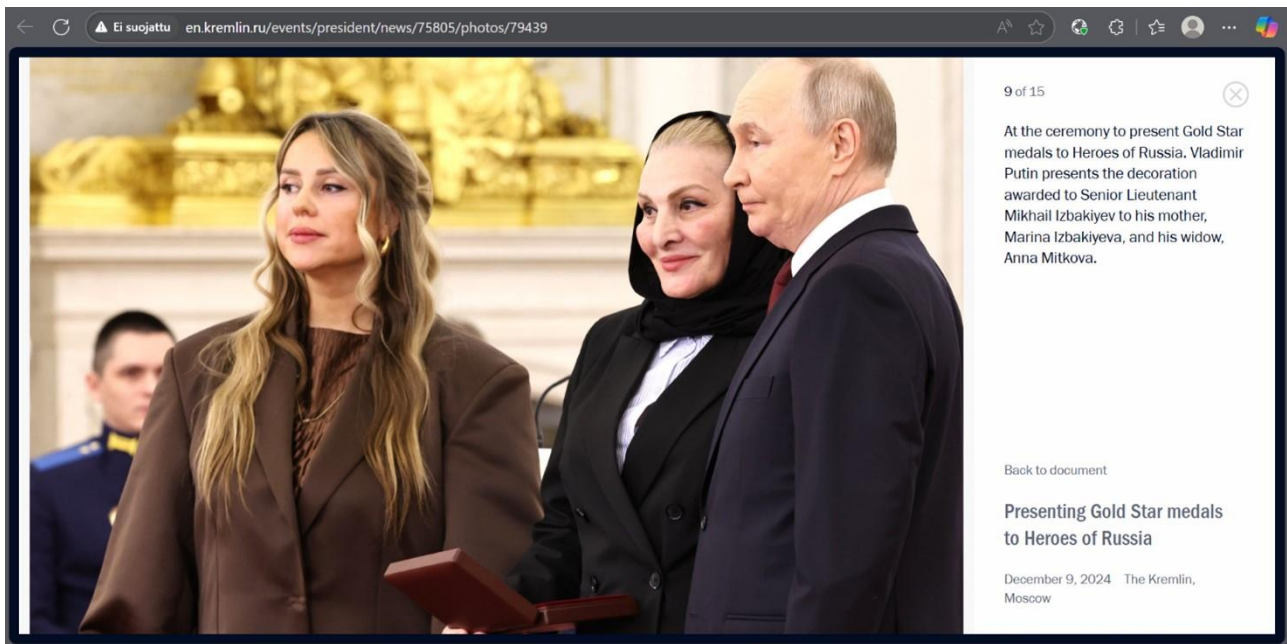

Kuva 2. At a Christmas dinner with families of service personnel who died during the special military operation. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän, 21.5.2025.

Tällainen kuva tuo presidenttiä lähemmäs kansaa ja inhimillistä myös sotilaita näyttämällä heidän perheitään. Sivustolla ”Putin. 20 Years” presidentti kuvattiin vierailemassa palveluksessa oleville rakennetuissa kodeissa varuskunnissa ja asevoimat näytettiin näin osana yhteiskuntaa. Kuvan 2 tapauksessa paikalla ei ole sotilaita, sillä vieraat ovat nimenomaan menehtyneiden omaisia. Tapaaminen Putinin ja omaisten välillä on sävyiltään kuitenkin iloinen ja juhlava eivätkä kuvat itsessään muistuta tapahtuneesta tragediasta. Perheet on kutsuttu jouluaterialle presidentin kanssa kuin juhlistamaan jotain. Tätä samaa linjaa jatkaa kuva 3, joka on Venäjän federaation sankarien mitalienjakotilaisuudesta. Operaatioon osallistuneiden sotilaiden lisäksi tilaisuudessa oli paikalla kaatuneiden sotilaiden omaisia. Kuvassa 3 operaatioon vapaaehtoisena osallistuneen Vladimir Gavrilenkön leski Jelena Gavrilenko puhuu Kremlin kokoontuneelle joukolle vastaanotettuaan mitalin kaatuneen miehensä puolesta. Mustiin pukeutunut leski on puhujankorokkeen takana ja taustalla näkyy, kuinka muut mitaleita vastaanottavat kuuntelevat Gavrilenkoa. Kuvassa 4 taas kaatuneen yliluutnantti Mihail Izbakijevin äiti ja leski vastaanottavat hänen mitalinsa ja poseeraavat presidentti Putinin kanssa.

Kuva 3. At the ceremony to present Gold Star medals to Heroes of Russia. Vladimir Putin presented the decoration to Yelena Gavrilenko, widow of volunteer Vladimir Gavrilenko. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän, 21.5.2025.

Kuva 4. At the ceremony to present Gold Star medals to Heroes of Russia. Vladimir Putin presented the decoration awarded to Senior Lieutenant Mikhail Izbakiyev to his mother, Marina Izbakiyeva, and his widow, Anna Mitkova. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän 21.5.2025.

Kuten kaatuneiden perheiden illastaessa Kremlissä, näissäkin kuvissa juhlistetaan eikä sureta. Joulukuussa 2024 Venäjän tappiot Ukrainassa olivat tiettävästi puoli miljoonaa. Tästäkin huolimatta venäläiset vaikuttavat hyväksyvän sodan kustannukset.⁴⁴ Kaatuneiden omaisten kuvaaminen seesteisessä valossa voidaan siis nähdä jokseenkin todenmukaisena, sillä kannatus sodalle on pysynyt korkeana. Hallinnon tuottaman materiaalin ei kuitenkaan voisi odottaakaan kertovan muusta kuin sodan suosiosta.

Vaikka hallinto on toisinaan ollut valmis näyttämään myös pieniä rakoiluja yhteiskunnassa, on tämä tapahtunut vasta jälkikäteen.⁴⁵ Sota-aikana hallinto pitäneen oleellisena kuvata venäläiset yhteisenä rintamana, oli kuva paikkansapitävä tai ei.

Illalliset ja sotilaiden sekä heidän omaistensa palkitsemiset ilmentävät pitkälti uhrauksen glorifiointia. Sotilaiden ja omaisten tapaamiset ovat juhlavia tilaisuuksia ja niiden tunnelma on ylevä. Erikoisoperaation kontekstissa ei voida kuitenkaan puhua seremonialisesta suremisesta, sillä mikään kuvissa ei tuo esille kaatuneita. Edes menehtyneiden omaisten tapaamisessa ei vaikuta olevan kyse surusta vaan juhlasta.

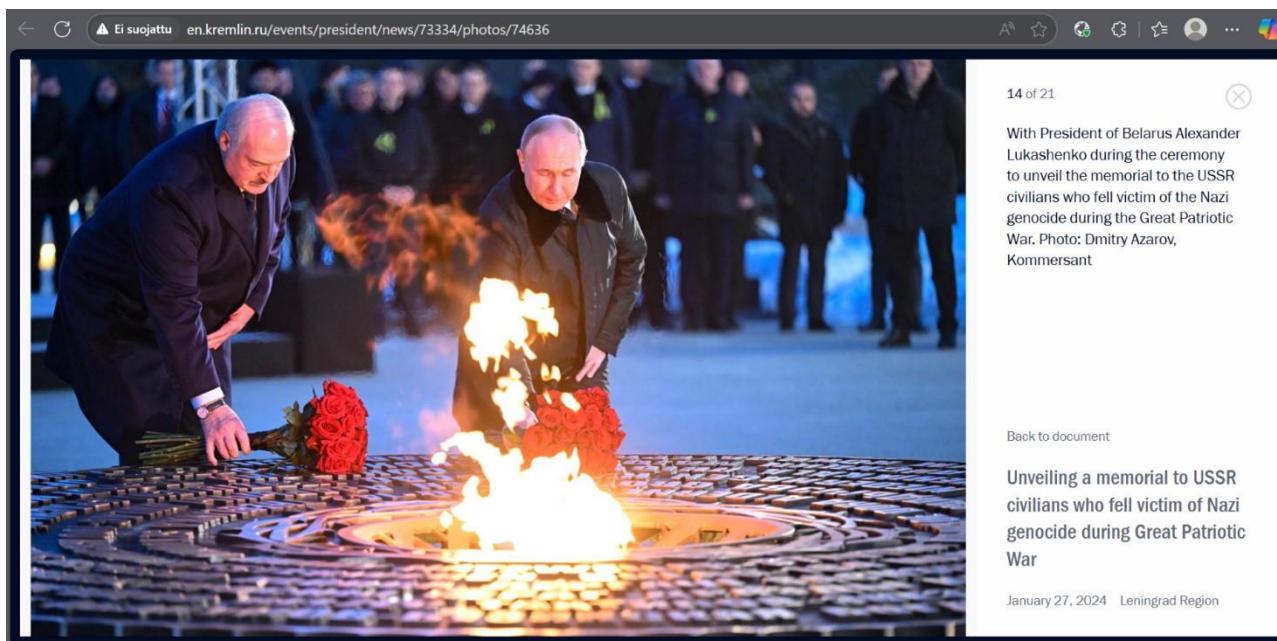
Perheiden ja sotilaiden lisäksi presidentti näytetään osallistumassa sotaa tukevien tahojen tapahtumiin. Tällainen tapahtuma on esimerkiksi ”Everything for Victory!” -foorumi helmikuussa 2024. Foorumia järjestää Putinin vuonna 2011 perustama Yleisvenäläinen kansarintama.⁴⁶ Vuodesta 2024 Kansarintama on palkinnut ansioituneita vapaaehtoisia heidän tuestaan erikoisoperaatiolle. Vierailullaan Putin puhui foorumissa ja tapasi vapaaehtoisia henkilökohtaisesti.⁴⁷ Korostamalla juuri vapaaehtoisia halutaan ehkä viestiä kansan halusta käydä sotaa ja häivyttää esimerkiksi osittaisen liikekannallepanon negatiivisuutta. Mieliopidemittaukset erikoisoperaation ajalta näyttävät ison osa venäläisistä tukevan sotaa ainakin jollain tasolla. Myös nuorten keskuudessa tuki on yllättävän suurta, joskin pienempää kuin vanhempien sukupolvien kohdalla.⁴⁸

Kuvissa erikoisoperaatiota halutaan etäännyttää aktiivisesta sodasta. Erikoisoperaatioon osallistuvia joukkoja kuvataan vain seremonialisissa yhteyksissä ja kaukana itse sotänäyttämöltä. Siinä missä Putinin juhlasivustolla käytännössä kaikkea voimankäyttöä kuvataan antiterrorismina väkivallan oikeutuksena, erikoisoperaation käsittely ei jatka tätä linjaa. Kuvateksteissä ei ole viittauksia antiterrorismiin eikä niissä muutenkaan pyritä selittämään operaatiota. On kuin olisi ilmeistä, miksi sotaa käydään. Hallinnon viestinnässä on läpi hyökkäyssodan kulkenut narratiivi Ukrainan ”denatsifikaatiosta” sekä yleisestä lännen Venäjälle luomasta uhasta.⁴⁹ Spesifisti erikoisoperaatiota koskevat kuvat eivät kuitenkaan ilmennä tätä narratiivia. Sodan alkamisen jälkeen hallinnon esiin nostaman historian voidaan kuitenkin katsoa viittaavan juuri ideaan natsismia vastaan taistelemisesta.

Muistaminen

Muistamisen teema jatkuu merkittävänä presidentinhallinnon materiaaleissa myös helmikuun 2022 jälkeen. Tässäkin tilanteessa muistaminen on suurin kattoteema, sillä siihen sisältyy juhlapäivät. Jos spesifeihin juhlapäiviin liittyvät kuvat erotetaan omaksi ryhmäkseen ja katsotaan vain muita muistamisen teemaan liittyviä kuvia, on painotus niissä mielenkiintoinen. Tarkasteluajanjaksolla sivustolla on kaksi tapahtumaa, jotka sisältyvät tähän teemaan: 27. tammikuuta, 2024 ja 27. maaliskuuta, 2025.

Tammikuussa 2024 presidentti Putin sekä Valko-Venäjän presidentti Aljaksandr Lukašenka olivat saapuneet Leningradin alueelle seuraamaan suuressa isänmaallisessa sodassa natsien kansanmurhassa kuolleiden neuvostosiviilien muistolle pystytetyn muistomerkin paljastamista. Kuvassa 5 presidentit Putin ja Lukašenka laskevat ruusukimppuja muistomerkillä palavan ikuisen tulen ääreen. Kuvan taustalla näkyy joukko ihmisiä, joilla on rinnassaan keltasävyiset surunauhat. Kuvan keskiössä on Putin, joka on suorassa linjassa tulen kanssa, Lukašenkan ollessa toissijaisena Putinista vasemmalla.

Kuva 5. With President of Belarus Alexander Lukashenko during the ceremony to unveil the memorial to the USSR civilian who fell victim of the Nazi genocide during the Great Patriotic War. Photo: Dmitry Azarov, Kommersant. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän 21.5.2025.

Valtiojohtajien kuvaaminen kuvan 5 mukaisella tavalla on hyvin yleistä ja myös Putinista on olemassa lukuisia tällaisia kuvia niin yksin kuin muiden johtajien kanssa. Erona Putinin juhlasivustolla oleviin muistamisen teemaan liittyviin kuviin on se, että hyökkäyssodan kontekstissa vain suurta isänmaallista sotaa tuodaan esille. Sivustolla ”Putin. 20 Years” on vahvempi pyrkimys tuoda esille Venäjän pitkää sotahistoriaa muutenkin kuin suuren isänmaallisen sodan kontekstissa. Osittain tämä selittyy juhlasivuston pidemmällä tarkastelujaksolla, mutta selittäväenä tekijänä voi olla myös halutun narratiivin eheys.

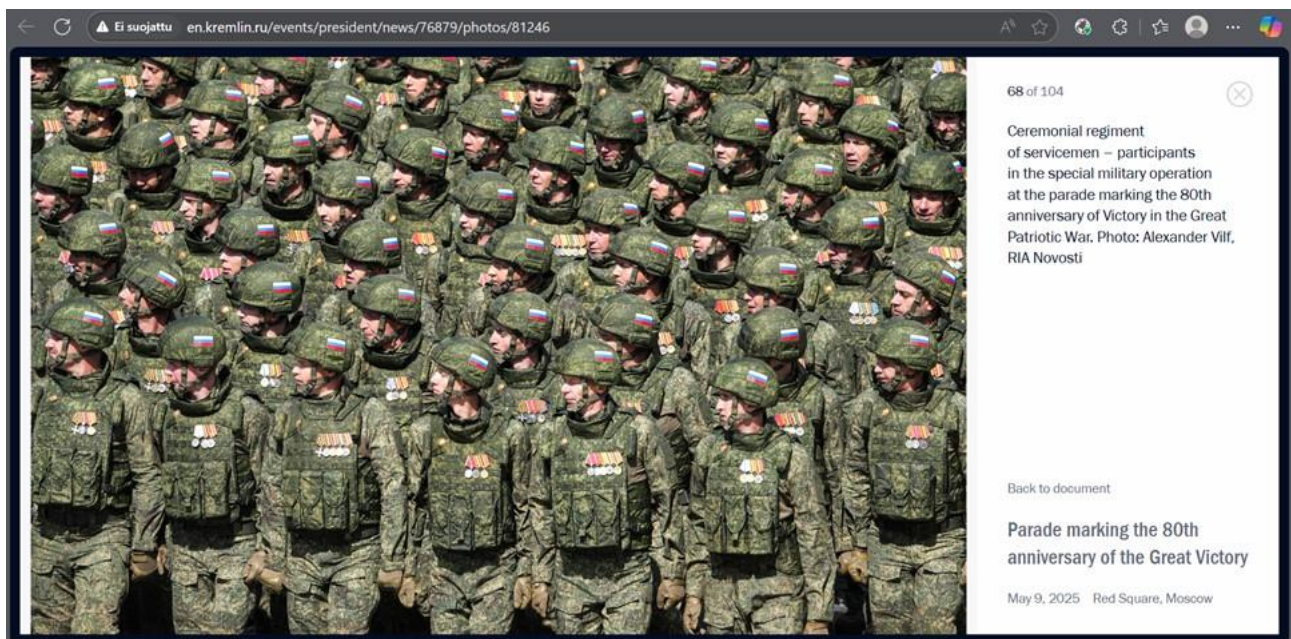
Toinen juhlapäivät -kategorian ulkopuolelle jäävä tapahtuma on vierailu arktisen alueen puolustajien muistomerkillä Murmanskiin maaliskuussa 2025. Aljošaksi kutsuttu muistomerkki pystytettiin vuonna 1974 suuressa isänmaallisessa sodassa Murmanskin sankarikaupungin taisteluissa menehtyneiden muistoksi.⁵⁰ Vierailu Aljošan luokse muistuttaa arktisen alueen strategisesta merkityksestä niin taistelussa natseja vastaan kuin myös tänä päivänä. Vierailu muistomerkillä oli osa Putinin laajempaa vierailua Murmanskiin. Kaupungissa järjestettiin tuolloin kuudennen kerran kansainvälinen arktinen foorumi, johon Putin niin ikään otti osaa. Vierailullaan Murmanskiin presidentti osallistui myös muihin arktisen alueen kehittämistä koskeviin tapaamisiin.⁵¹

Niin kuvan 5 muistomerkki kuin Murmanskin Aljoša muistuttavat Neuvostoliiton taistelusta fasismia vastaan. Fasismi onkin uhkakuva, jonka hallinto nostaa esille aina tarpeen mukaan.⁵² Kuvan 5 muistomerkin paljastustilaisuudessa pitämässään puheessa presidentti Putin toi esille puna-armeijan keskitysleirien vapauttajina kuvaillessaan samalla natsien käsissä kuolleiden neuvostosiviilien kohtaloa. Puheensa päätteeksi Putin viittasi ”Kiovan regimiin”, joka ”glorifioi Hitlerin seuraajia” ja lupasi Venäjän tekevän kaikkensa tuhotakseen natsismin.⁵³

Juhlapäivät

Materiaalin suurin yksittäinen ryhmä on kuvat voitonpäivän juhlinnasta. Kuvia yksin tarkasteluajanjaksolle asetuvista voitonpäivistä on yli 200. Kun tähän lisätään muista juhlapäivistä olevat kuvat, on erilaisista sotilaallisista juhlapäivistä kuvia lähes 500. On siis selvää, että kuvat juhlapäivistä hallitsevat materiaalia. Tämä korreloi sen kanssa, että Putinin juhlasivustolla muistamisen teema, johon juhlapäivätkin lukeutuvat, on yksi pääteemoista.

Suuren isänmaallisen sodan päättymisen 80-vuotisjuhlaa vietettiin toukokuussa 2025. Paraatikuviissa pyritään selkeästi osoittamaan sekä Venäjän asevoimien monipuolisuus että koko. Kuva 6 on tästä hyvä esimerkki. Kuvassa 6 ei näy muuta kuin maastopukuihin pukeutuneita sotilaita, mikä saa heidät näyttämään loputtomalta mereltä. Kuva on itsessään hyvin tyyllitely eikä muistuta perinteistä uutiskuvaa. Se on rajattu tiukasti niin, että kuvassa on vain osa joukosta osan leikkautuessa osittain kuvasta. Yksin tämän kuvan perusteella on mahdotonta sanoa, kuinka moni jää rajauksen ulkopuolelle. Lähes identtisissä asennoissa olevat sotilaat voisivat olla suoraan valkokankaalta ja kuva tuokin mieleen natsi-Saksan aikaiset propagandafilmit. Tämä tapa kuvata paraatia ei ole uusi suurhyökkäyksen ajalta, mutta tyyllitelyä on kuvissa vuosi vuodelta enemmän.⁵⁴ Kuvan 6 sotilaat ovat erikoisoperaatioon osallistuneiden paraatirykmentti. Vihreän meren keskeltä katsojan huomio kiinnittyy sotilaiden kypäriissä olevien Venäjän lippujen lisäksi sotilaiden lukuisiin mitaleihin, jotka viestivät menestyksestä rintamalla.

Kuva 6. Ceremonial regiment of servicemen – participants in the special military operation at the parade marking the 80th anniversary of Victory in the Great Patriotic War. Photo: Alexander Vilf, RIA Novosti. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän, 21.5.2025.

Kuvassa 7 taas on toisenlainen meri sotilaita. Kuva on vuoden 2022 voitonpäivän paraatista, josta kirjoitettiin aikanaan kriittiseen sävyyn, kun esimerkiksi ilmavoimien ylilento jäi uupumaan paraatista.⁵⁵ Kuva 7 on otettu ilmast ja sotilaat ovat vain pieniä hahmoja. Täydellisissä muodostelmissa seisoo rinta rinnan eri aselajien ja joukko-osastojen edustajia. Siisteihin riveihin asettuneet sotilaat luovat mielikuvan hyvin kurinalaisesta armeijasta. Venäjä on pyrkinyt kehittämään ja ammattimaistamaan

asevoimiaan läpi 2000-luvun, joten tällaisen kuvan välittäminen on tärkeää. Sodan kontekstissa armeijan ammattimaisuuden osoittaminen nousee entistä merkityksellisemmäksi.

Kuva 7. Military parade to mark the 77th anniversary of Victory in the Great Patriotic War. Photo: RIA Novosti. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän, 21.5.2025.

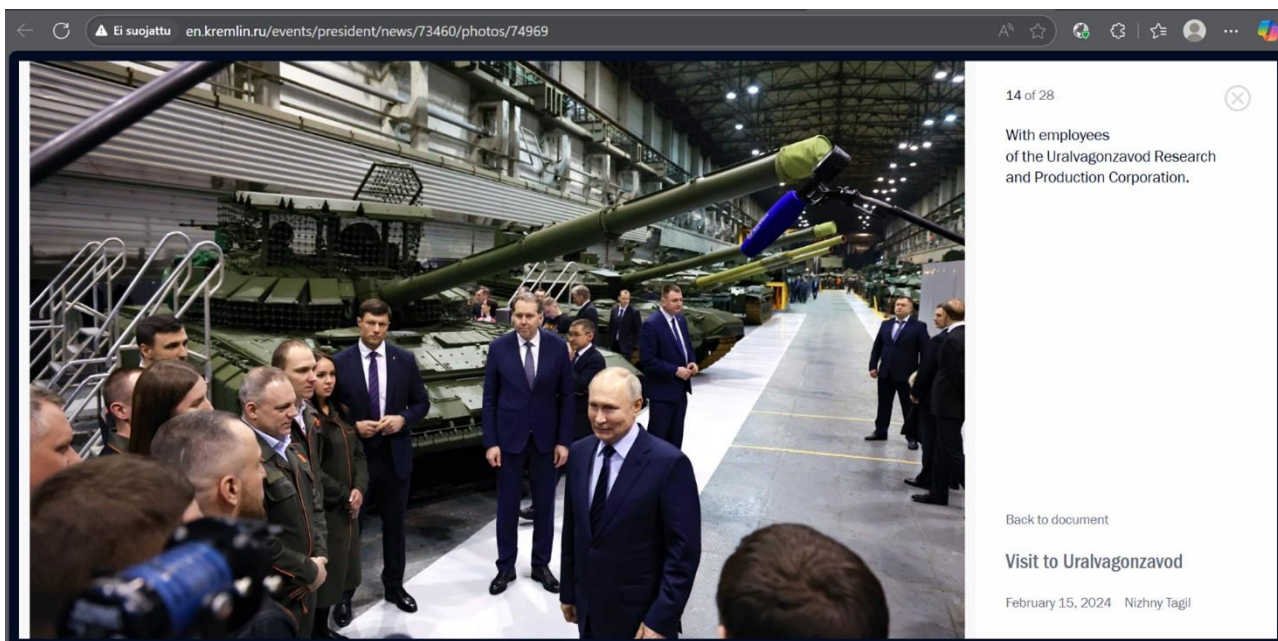
Voitonpäivän sotilasparaati on sodan muistamisen lisäksi myös sotilaallista voimannäyttöä. Paraatin voikin nähdä luomassa yhteyttä historiallisen ja nykypäivän voimankäytön välille; paraatissa vanhempi ja uudempi kalusto on rinta rinnan. Sotilaallisen voiman esittelemisen näkökulmasta sotilasparaatit ovat jokseenkin yksipuolisia voimannäyttöjä verrattuna esimerkiksi sotaharjoituksiin. Julkisuuskuvan näkökulmasta juuri voitonpäivän paraati on kuitenkin toimiva konsepti. Venäjä on jo vuosia järjestänyt kalustonesittelyjä nimenomaan voitonpäivän varjolla.⁵⁶ Sotilaallisen voiman ja kyvykkyyden esittely on näin saanut hyväksyttävämmän muodon pelkän sapelien kalistelun sijaan. Hyökkäyssodan aikana presidentinhallinto on kuitenkin julkaissut muutakin materiaalia, jonka voidaan katsoa olevan voimannäyttöä.

Sotateollisuus ja kalusto

Venäjän sotateollisuutta ja sotakalustoa kuvaava ryhmä on materiaalin toiseksi suurin kattaen n. 120 kuvaa. Kun tähän yhdistetään toisenlainen voimannäyttö eli sotaharjoitukset, ryhmän koko kasvaa muutamalla.

Laajamittaisen hyökkäyssodan kontekstissa pääpaino tämän ryhmän kuvissa on juuri teollisuudella. Tätä painotusta selittää moni asia. Teollisuuden kuvaamisella pyritään oletettavasti osoittamaan Venäjän kyvykkyyttä käydä ja jatkaa sotaa Ukrainassa. Materiaali poikkeaa presidentinhallinnon aiemmasta kaluston kuvaamisesta juuri siinä mielessä, että painotus ei ole niinkään olemassa olevan kaluston esittelyssä vaan innovaatioiden ja tuotantoinfrastruktuurin kuvaamisessa. Eroa juhlasivustoon selittääkin juuri sotatoimien aktiivisuus, miten presidentti voisikaan poseerata sotalaivoissa tai hävittäjissä, jos ne ovat parhaillaan rintamalla.

Hyökkäyssodan kontekstissa teollisuutta käsittelevä materiaali on kuitenkin harvoin ilmeisen militaristista. Presidentti esimerkiksi vierailee tehtaissa, joissa valmistetaan myös sotilaskalustoa.⁵⁷ Ryhmässä on kuvia myös puolustusteollisuutta käsittelevistä tapaamisista, mikä ennestään luo kuvaa elinvoimaisesta ja suunnitelmallisesta teollisuudesta. Kuvassa 8 presidentti Putin on kuvattu vierailulla Uralvagonzavod-ajoneuvotehtaassa Nižni Tagilissa. Kuvassa presidentti puhuu tehtaan työntekijöille hänen oman seurueensa jäädessä jäädessä taka-alalle. Kuva on otettu työntekijöiden takaa, joten Putin itse on kuvattu edestäpäin. Hänen takanaan avautuu pitkä käytävä, jota reunustavat molemmin puolin erilaiset taistelupanssarivaunut.

144

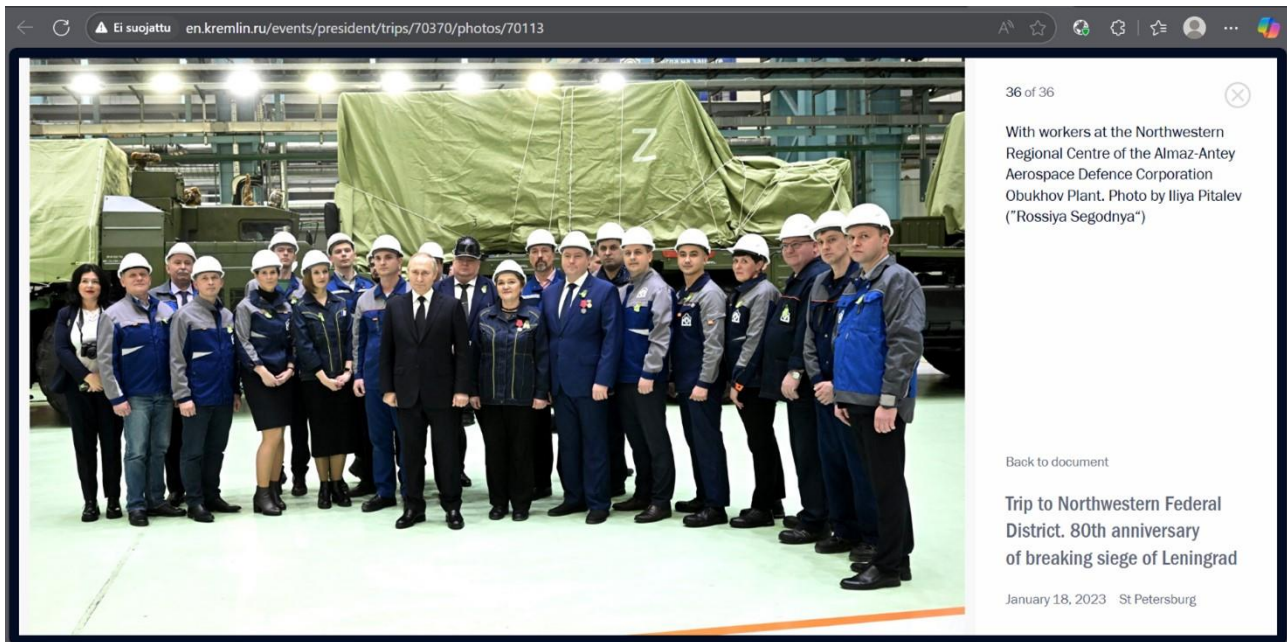
Kuva 8. *With employees of the Uralvagonzavod Research and Production Corporation. Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän, 21.5.2025.*

Presidentin vierailusta tehtaaseen on lukuisia kuvia, mutta kuva 8 saavuttaa monta asiaa kerralla. Se näyttää presidentin, joka on suoraan tekemisissä tavallisten kansalaisten – tässä tapauksessa tehdastyöläisten – kanssa ja samalla se korostaa niin Venäjän puolustusteollisuuden innovatiivisuutta kuin mittakaavaa. Tapahtuman kuvateksti viittaa Uralvagonzavodin tehtaaseen ”tutkimus- ja tuotantoyhtiönä”, mikä kertoo tehtaan tuotteiden moderniuudesta ja kehittyneisyydestä. Kuvassa näkyy myös lukuisia panssarivaunuja, millä pyritään viestimään, että Venäjän teollisuus toimii ja pystyy tukemaan erikoisoperaatiota jatkuvasti. Vierailu Uralvagonzavodiin tapahtui helmikuussa 2024, jolloin sotaa oli käyty kaksi vuotta, joiden aikana Venäjä oli menettänyt runsaasti kalustoa.⁵⁸ Oleellinen osa kaluston ja teollisuuden esittelyssä onkin luonnollisesti luoda kuva siitä, että Venäjällä ylipäätään on tuotantoa, mikä mahdollistaa sille sodankäynnin jatkamisen. Siinä missä Putinin juhlasivustolla kaluston esittelyyn liittyy vahvasti pelotteen luominen, on hyökkäyssodan kontekstissa kyse resilienssistä.

Erytistä huomiota annetaan myös työntekijöille, jotka valmistavat kalustoa. Putin kuvataan seurustelemassa työntekijöiden kanssa antaen arvoa heidän työpanokselleen. Näin ollen tehdastyöläisten esiintuominen muistuttaa myös siitä, että sota on yhteinen projekti. Tämä vahvistaa ajatusta siitä, että presidentinhallinnolla on pyrkimys esittää koko kansan olevan sotaponnistelujen takana.

Sotateollisuutta käsittelevässä materiaalissa nousee esiin myös presidentin vierailu Almaz-Anteyn ilmailupuolustuskorporaation tehtaalle. Vierailu oli osa presidentin matkaa luoteiseen federaatiopiiriin Leningradin piirityksen päättymisen 80-vuotisjuhlien aikaan vuonna 2023. Useissa

tehtaassa otetuissa kuvissa on näkyvillä kalustoon maalattu suuri Z-kirjain. Z-kirjaimesta muodostui hyökkäyssodan alkamisen jälkeen symboli, jota Venäjän valtio on käyttänyt aktiivisesti. Sen käyttö on levinnyt siviiliväestöön ja jossain tapauksissa myös ulkomaille.⁵⁹ Kuvat tehdasvierailulta ovat materiaalissa ainoat, joissa symboli esiintyy ilmiselvästi. Kuvassa 9 Putin on kuvattu tehtaan työntekijöiden kanssa. Ryhmän takana olevan ajoneuvon peitteessä on selkeästi näkyvillä Z-symboli.

Kuva 9. With workers at the Northwestern Regional Centre of the Almaz-Antey Aerospace Defence Corporation Obukhov Plant. Photo by Iliya Pitalev ("Rossiya Segodnya"). Lähde: en.Kremlin.ru, kuvakaappaus tekijän, 21.5.2025.

Kuvassa voitokas Venäjä

Venäjän presidentinhallinnon tavassa esittää militarismi ja sotilaallinen voima on tiettyä muuttumattomuutta, olipa maa sodassa tai ei. Jatkumoina Venäjän virallisessa viestinnässä on edelleenkin voitokkaan historian muistaminen sekä Venäjän sotilaallisen voiman korostaminen. Sotahistoria, jota hallinto on hyökkäyssodan alkamisen jälkeen korostanut, on spesifisti suuren isänmaallisen sodan historiaa. Vallitsevassa tilanteessa hallinnolla on vähemmän kiinnostusta korostaa muunlaista historiaa, sillä suuri isänmaallinen sota sitoutuu juuri niihin narratiiveihin, joilla hallinto oikeuttaa voimankäyttöään Ukrainassa. Näitä ovat erityisesti Venäjän suurvalta-asema ja voitto fasismista. Ukrainan sodan aikana fasismipuhe onkin noussut merkittävästi esille.

Itse erikoisoperaatioon konkreettisesti liittyvä materiaali presidentinhallinnon sivuilla keskittyy pitkälti juhlistamaan operaatiota ja siihen osallistuvia. Erikoisoperaation sivustolla kuvaamisen voidaankin katsoa olevan melko puhtaasti militarismin ilmentymä. Aseellisen voiman käyttäminen politiikan välineenä on jo itsessään militarismia, mutta myös yhteiskunnassa vallitsevat sotilaalliset arvot ovat merkki yhteiskunnan militarismista. Jos hallinnon materiaaliin on uskomisen, sodalla on kansan tuki ja sitä jopa juhlistetaan. Erikoisoperaatio esitetään kaiken kaikkiaan positiivisessa valossa ja ennen kaikkea etäisenä; kuvia rintamalta tai edes sen läheisyydestä ei tarkasteluajanjaksolla ole.

Historian käsittelyssä presidentinhallinto keskittyy menehtyneiden muistamiseen ja heidän tekemänsä uhrauksen glorifioimiseen. Se, että suuren isänmaallisen sodan kuvaaminen keskittyy pitkälti juuri inhimillisen kärsimyksen glorifiointiin herättää kysymysmerkkejä nykypäivän näkökulmasta. Niin

kauan kuin Ukrainan sota on käynnissä, ei voida kunnolla arvioida, onko tämän sodan kuvaaminen toisinto aiemmasta. Sodan lopputulos ja se, voiko hallinto kuvata sen voittoa tuleen todennäköisesti määrittelemään sen, glorifioidaanko tämän sodan kärsimystä. Huomionarvoista on se, että Putinin ajan merkkihetkiä juhlistava ”Putin. 20 Years” antaa hyvin vähän huomiota esimerkiksi Georgian sodalle. Myös pitkään jatkunut toinen Tšetšenian sota nousee sivustolla esille vain Putinin noustessa valtaan, eli silloin, kun siitä oli hänelle hyötyä. Mikäli Venäjän on mahdollista saavuttaa voitto Ukrainan sodassa, on hyvin todennäköistä, että sodan käsittely tulee tulevaisuudessa muistuttamaan suuren isänmaallisen sodan käsittelyä. Kärsimyksen ja taistelun glorifiointi ovat asioita, joita hallinto tulee todennäköisesti käyttämään mielikuvien rakentamisessa tulevaisuudessakin.

Presidentinhallinnon virallinen sivusto on julkisuusdiplomatiaa ja sellaisena se luo ja ylläpitää kulloinkin haluttua narratiivia. Putinin juhlasivusto pyrkii samaan, mutta se käsittelee maan lähihistoriaa tarinallisesti juuri Putinin itsensä kautta. Juhlasivusto voi nostaa esille myös narratiivin kannalta vähemmän tärkeitä hetkiä, kun taas hallinnon viralliset sivut ovat pikemminkin uutiskanava presidentin tekemisistä. Tietyt aikasidonnaiset tapahtumat tulevat esille silloin, kun ne ovat relevantteja. Yleisemmät teemat kuitenkin pysyvät samoina ja on selvää, ettei militarismin ja sotilaallisen voiman kuvaaminen ole muuttunut fundamentaalisesti hyökkäyssodan alkamisen jälkeen. Tämä kertookin siitä, että vaikka olosuhteet muuttuvat, on tiettyjä asioita, jotka muodostavat Venäjän julkisuuskuvan peruspilarit. Hallinto ei ole sodan aikana lähtenyt aktiivisesti muuttamaan militarismin kuvastoa, joskin siihen on tullut mukaan uusia elementtejä, konkreettisenä esimerkkinä Z-symboliikka. Monelta osin kuvat nojaavat kuitenkin jo olemassa olevaan ikonografiaan ja näin kuvien teemat ovat tuttuja katsojalle.

Aineiston ollessa hallinnon itsensä tuottamat kuvat, on selvää, että niistä ei voi luoda käsitystä Venäjän Ukrainan sodan aikaisesta todellisuudesta. Kuvat ovat narratiivi ja hallinnon luomuksena tarkoituksenmukainen sellainen. Venäjän käydessä aktiivista hyökkäyssotaa voidaan kuvista puhua myös sotapropagandana. Tämän propagandan kulmakiviksi voidaan nostaa sodan jalous ja Venäjän voitokkuus, sekä oikeutus sotaan; Venäjä nujersi fasismin kerran ja tulee nujertamaan sen uudestaan.

- ¹ Michael McFaul & Robert Person, “Why Putin Invaded Ukraine,” in *War in Ukraine: Conflict, Strategy, and the Return of a Fractured World*, ed. Hall Brands, (Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 2024), 34.
- ² Milla Olkkonen, *Image of Power. Portrayals of militarism and military power on the website Putin. 20 Years*, (pro gradu, Turku: Turun yliopisto, Turku), 1, <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025060561544>.
- ³ Putin-kuvastosta sekä kulttuurisena ilmiönä että hallinnon itsensä toteuttamana ks. Julie A. Cassiday & Emily D. Johnson, “Putin, Putiniana and the Question of a Post-Soviet Cult of Personality,” *The Slavonic and East European Review*, 88, 4, (2010), <https://doi.org/10.1353/sec.2010.0059>; Helena Goscolo, *Putin as Celebrity and Cultural Icon* (London: Routledge, 2013) <https://doi.org/10.4324/9780203108048>; Andrew Foxall, “Photographing Vladimir Putin: Masculinity, Nationalism and Visuality in Russian Political Culture,” *Geopolitics*, 18, 1, (2013), <https://doi.org.ezproxy.utu.fi/10.1080/14650045.2012.7132>.
- ⁴ Timo Särkkä, “Picturing Colonialism in Rhodesia. C. T. Eriksson’s Pictorial Rhetoric and Colonial Reality, 1901–1906,” in *Photographs and History – Interpreting Past and Present Through Photographs* eds. Olli Kleemola & Silja Pitkänen, (Turku: Turun Yliopisto, 2018), 156.
- ⁵ Materiaalin systematisoimiseksi olen ottanut mukaan vain ne kuvat, jotka löytyvät presidentinhallinnon virallisten sivujen ”Videos and Photos” alavalikon ”Photos” kansioista. Toisinaan presidentinhallinnon sivustolle julkaistaan kuvia, jotka eivät päädy ”Photos” kansioihin.
- ⁶ Olkkonen, *Image of Power*, 6–8.
- ⁷ Ks. Joseph S. Nye, “Soft power and public diplomacy revisited,” *The Hague Journal of Diplomacy*, 14, 1–2, (2019), <https://doi.org/10.1163/1871191X-14101013>.
- ⁸ Ks. Louis Clerc, “Soft power ja ’primitiivinen propaganda’. Julkisuusdiplomatian tutkiminen vuonna 2025,” *Ennen ja Nyt* 5/2025, 73, <https://doi.org/10.37449/ennenjanyt.163266>.
- ⁹ G. R. Berridge, *Diplomacy – Theory and Practice*. (London: Palgrave Macmillan, 2010), 179, https://doi.org/10.1057/9780230379275_12.
- ¹⁰ Clerc, “Soft”, 74.
- ¹¹ Olkkonen, *Image of Power*, 8.
- ¹² Ian Campbell, “Militarism,” in *The Concise Oxford Dictionary of Politics and International Relations*, eds. Garrett W. Brown, Iain McLean, Alistair McMillan, (Oxford: Oxford University Press, 2018).
- ¹³ Michael Mann. “The roots and contradictions of modern militarism,” *New Left Review* 162, (1987), 35.
- ¹⁴ Maria Snegovaya & Jade McGlynn. “Dissecting Putin’s regime ideology,” *Post-Soviet Affairs*, 41, 1, (2025): 43–45, <https://doi.org/10.1080/1060586X.2024.2386838>.
- ¹⁵ Artikkelissa Putinin Venäjän potentiaalisesta valtiollisesta ideologiasta Snegovaya & McGlynn käsittelevät sekä ideologiaa puoltavia että kieltäviä argumentteja. Artikkelissa he tarkastelevat Kuinka hyvin Putinin regiimi täyttää tietyt ideologioille määritetyt kriteerit. Ks. Maria Snegovaya & Jade McGlynn, “Dissecting Putin’s regime ideology”.
- ¹⁶ Dmitri Stratievski, *Militarism in Russia: from censure to approval* (Bonn: Friedrich-EbertStiftung e.V, 2024), 8.
- ¹⁷ Evan Kerrane “Moscow’s Strategic Culture Russian Militarism in an Era of Great Power Competition,” *Journal of Advanced Military Studies Strategic Culture*, (2022): 71, 73, <https://doi.org/10.21140/mcu.2022S1stratcul005>.
- ¹⁸ Evan Braden Montgomery, “Signals of strength: Capability demonstrations and perceptions of military power,” *Journal of Strategic Studies*, 43, 2, (2020): 312–313, <https://doi.org/10.1080/01402390.2019.1626724>.
- ¹⁹ Olkkonen, *Image of Power*, 4–6.
- ²⁰ Ks. Heike Kanter, “Analysing Press Pictures with the Documentary Method. Methodological Aspects and Steps of Interpretation,” in Kleemola & Pitkänen, *Photographs and History – Interpreting Past and Present Through Photographs*.
- ²¹ Ks. Olkkonen, *Image of Power*, 11–15.
- ²² Ks. Kanter, “Analysing”.
- ²³ Kanter “Analysing”, 42–43.
- ²⁴ Olen käyttänyt sivujen englanninkielistä versiota (en.kremlin.ru) luettavuuden takia.
- ²⁵ Aineiston luokittelusta ks. Olkkonen, *Image of Power*, 16.
- ²⁶ Ks. Olkkonen, *Image of Power*.
- ²⁷ Olga Malinova, “Political Uses of the Great Patriotic War in Post-Soviet Russia from Yeltsin to Putin,” *War and Memory in Russia, Ukraine and Belarus*, Palgrave Macmillan Memory Studies, eds. Julie Fedor & Markku Kangaspuro & Jussi Lassila & Tatiana Zhurzhenko, (London: Palgrave Macmillan, 2017), 59, https://doi.org/10.1007/978-3-319-66523-8_2; Anton Weiss-Wendt, *Putin’s Russia and the Falsification of History – Reasserting Control over the Past*, (London: Bloomsbury Academic, 2021), 89.
- ²⁸ Elizabeth A. Wood, “Performing Memory: Vladimir Putin and the Celebration of WWII in Russia,” *The Soviet and Post Soviet Review*, 38, 2, (2011), 173, <http://dx.doi.org/10.1163/187633211X591175>; Roger R. Reese, “The Legacy of World War II for Putin’s Russia,” *South Central Review*, 35, 1, (2018), 203.
- ²⁹ Wood “Performing Memory”, 173–175.
- ³⁰ Olkkonen, *Image of Power*, 40.
- ³¹ Olkkonen, *Image of Power*.
- ³² Ivan Kurilla, “The ‘Immortal Regiment’: A ‘Holiday Through Tears,’ a Parade of the Dead, or a Mass Protest?: Arguments Over the Meaning and Future of a New Holiday Ritual,” *Russian Social Science Review: A Journal of Translations*, 62, 4–6,

(2021), 312, <https://doi.org/10.1080/10611428.2021.2002043>; Elizabeth A. Wood, “Performing Memory and its Limits: Vladimir Putin and the Celebration of World War II in Russia,” *The Memory of the Second World War in Soviet and Post-Soviet Russia*, ed. David L. Hoffmann, (London: Routledge, 1st edition, 2021), 261, <https://doi.org/10.4324/9781003144915-15>.

³³ Kurilla ”Immortal Regiment”, 314.

³⁴ Mark Galeotti, *The Modern Russian Army 1992–2016*, (London: Osprey Publishing, 2017), 11.

³⁵ Dale R. Herspring, “Vladimir Putin and Military Reform in Russia,” *European Security*, 14, 1, (2005), 138, 141, 143, <https://doi.org/10.1080/09662830500041991>; Julian Cooper, “The military dimension of a more Militant Russia,” *Russian Journal of Economics*, 2, 2, (2016), 130-133, <https://doi.org/10.1016/j.ruje.2016.06.002>.

³⁶ Olkkonen, *Image of Power*.

³⁷ Olkkonen, *Image of Power*, 24, 65-73. Ks. esim. Putin. 20 Years, 2000/events/15/53; Putin. 20 Years, 2005/events/291/918.

³⁸ Vira Ratsiborynska & Daivis Petraitis & Valeriy Akimenko, *Russia's Strategic Exercises: Messages and Implications*, (Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2021), 8.

³⁹ Andrew S. Bowen, “Russian Military Exercises,” Congressional Research Service, (2021). <https://www.congress.gov/crs-product/IF11938> Bowenin raportti on kirjoitettu ennen laajamittaisen hyökkäyssodan alkua, mutta Venäjä oli keskittänyt joukkoja Ukrainan vastaiselle rajalle jo vuoden 2021 alusta.

⁴⁰ “Vostok-2022 strategic command post exercise,” President of Russia, vierailtu: 3.7.2025, <http://www.en.kremlin.ru/events/president/news/69288/photos>.

⁴¹ Ks. esim. Olkkonen, *Image of Power*, 57. Dramaattinen kuva Putinista Beslanin kouluiskun jälkeen herätti aikanaan huomiota.

⁴² Snejana Farberov, “Putin accused of faking visit to military hospital after photos reveal a familiar face,” *New York Post*, 27.5.2022 <https://nypost.com/2022/05/27/vladimir-putin-accused-of-faking-visit-to-military-hospital/>

⁴³ Olkkonen, *Image of Power*, 58.

⁴⁴ Maria Snegovaja, *The reluctant consensus: War and Russia's public opinion*, Russia Tomorrow, Atlantic Council, (2024), 12.

⁴⁵ Sivustolla ”Putin. 20 Years” nostetaan esiin vuoden 2011 duuman vaaleja seuranneet mielenosoitukset ja Bolotnaja-aukion suurmielenosoitus 6.5.2012. Ks. Putin. 20 Years, 2012/events/459/1557.

⁴⁶ Jussi Lassila, ”Yleisvenäläinen kansanrintama ja hybridin hallitsemisen dilemma/All-Russian People’s Front and the dilemma of managing hybrid,” *Idäntutkimus* 22, 1 (2015), 39.

⁴⁷ “Plenary session of Everything for Victory! forum,” President of Russia, vierailtu: 23.7.2025, <http://www.en.kremlin.ru/events/president/news/73369/photos>; “Meeting with activists participating in the Everything for Victory! forum,” President of Russia, vierailtu: 23.7.2025, <http://www.en.kremlin.ru/events/president/news/73368/photos>

⁴⁸ Maria Snegovaya, “reluctant consensus”, 3-5

⁴⁹ Ks. ”Address by the President of Russian Federation,” President of Russia, <http://www.en.kremlin.ru/events/president/news/67843>.

⁵⁰ “Memorial ‘To the Defenders of the Soviet Arctic during the Great Patriotic War’ (Alyosha)”, Murmansk travel, vierailtu 6.7.2025 <https://murmansk.travel/en/places/38>

⁵¹ “Trip to Murmansk. The Arctic: Territory of Dialogue international forum,” President of Russia, vierailtu 6.7.2025, <http://en.kremlin.ru/events/president/trips/76563>

⁵² Putinin hallinnon historian käytöstä ja fasismista ks. Anton Weiss-Wendt ”Putin’s Russia”.

⁵³ “Unveiling a memorial to USSR civilians who fell victim of Nazi genocide during Great Patriotic War,” President of Russia, vierailtu 28.1.2026, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/73334>

⁵⁴ Ks. esim. “Victory Parade on Red Square,” President of Russia, vierailtu 1.2.2036, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/65544/photos>

⁵⁵ Craig Hooper, “Purged! Russian Air Force Cut From 2022 Victory Day Parade”, *Forbes*, 9.5.2022, <https://www.forbes.com/sites/craighooper/2022/05/09/purged-nervous-putin-cuts-russian-air-force-from-2022-victory-day-parade/>

⁵⁶ Olkkonen, *Image of Power*, 65.

⁵⁷ “Trip to Northwestern Federal District. 80th anniversary of breaking of siege of Leningrad,” President of Russia, vierailtu 2.7.2025, <http://en.kremlin.ru/events/president/trips/70370>

⁵⁸ Ks. esim. “Attack On Europe: Documenting Russian Equipment Losses During The Russian Invasion Of Ukraine”, Oryx, <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>

⁵⁹ Ion, Marandici, “Z-Propaganda and Semiotic Resistance: Contesting Russia’s War Symbols in Moldova and Beyond,” *Comparative Southeast European Studies*, 71, 4, (2023): 593, <https://doi.org/10.1515/soeu-2023-0024>; Joshua Askew, “The rise and fall of Z: What ever happened to Russia’s war symbol?” *Euronews*, 18.05.2023 <https://www.euronews.com/2023/05/18/the-rise-and-fall-of-z-what-ever-happened-to-russias-talismanic-symbol>